

provincie **HOLLAND**
ZUID

Contact
Jaap Smit
Floor Vermeulen

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk
PZH-2021-766563291
DOS-2020-0005265

Bijlagen
5

Aan de colleges van burgemeester en wethouders en gemeenteraden van de 52 Zuid-Hollandse gemeenten

Onderwerp
Onderzoek naar financiële en beleidsvrije ruimte van gemeenten in Zuid-Holland

Geachte collegeleden en raadsleden,

Hierbij bieden wij u het onderzoeksrapport 'Roeien met te korte riemen' van het bureau Berenschot aan. Dit onderzoek is in opdracht van de provincie uitgevoerd met als doel om meer inzicht te krijgen in de feitelijke financiële en beleidsvrije ruimte van gemeenten.

Zuid-Hollandse gemeenten hebben het afgelopen jaar de noodklok geluid over hun financiële situatie. Ook dit jaar is gebleken dat veel gemeenten moeite hebben om structureel evenwicht in hun begroting te presenteren. Dat komt vooral door de financiële tekorten in het sociaal domein. Hier bovenop komen de gevolgen van de coronacrisis, waarvan nog niet altijd helder is hoe groot die zijn en of het Kabinet ze volledig compenseert. Als provincie Zuid-Holland delen wij deze zorgen. Met een groot aantal gemeenten is hierover in het najaar intensief overlegd. Ook is verschillende keren in regionaal verband met de wethouders financiën over de ontwikkelingen in de gemeentefinanciën gesproken. Deze signalen hebben er vooralsnog niet toe geleid dat het kabinet is overgegaan tot een structurele verruiming van de gemeentelijke budgetten. De urgentie is de afgelopen periode, door onderzoeken, brieven en acties van wethouders bij de Tweede Kamer, wél vergroot.

Om de zorgwekkende ontwikkeling onder de aandacht te brengen hebben wij op 25 juni 2020 een brief aan het kabinet gestuurd. Ten tijde van deze brief werd door het Rijk aangegeven dat er nog veel onzekerheid en onvoldoende informatie was over de omvang van de structurele tekorten en benodigde middelen. Het is daarom dat wij het onderzoeksbureau Berenschot gevraagd hebben om objectief en gebaseerd op feitelijke informatie onze waarnemingen tegen het licht te houden. In de tussentijd zijn belangwekkende rapporten uitgebracht. Of het nu gaat om de structurele tekorten als gevolg van de uitvoering van de jeugdzorg en het WMO-abonnementstarief, of de benodigde middelen voor realisatie Klimaatpakkoord en invoering van de Omgevingswet, alle laten zien dat gemeenten voor forse (financiële) uitdagingen staan.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

De financiële situatie van gemeenten is, en blijft in toenemende mate zorgwekkend

De onderzoeksresultaten bevestigen ons beeld dat gemeenten niet alleen structureel onvoldoende middelen krijgen, maar dat de financiële situatie in de toekomst naar verwachting alleen maar verder zal verslechteren. De meeste gemeenten hebben de afgelopen jaren hun begroting nog op orde kunnen krijgen door bezuinigingen, het verhogen van belastingen en het aanspreken van hun reserves. Het totale eigen vermogen van gemeenten in Zuid-Holland is in de periode van 2010-2019 met 1,3 miljard afgenomen. Hierdoor is de totale solvabiliteit met ruim 17% afgenomen, en deze ontwikkeling zet dus door. Ook blijkt uit onze eigen inventarisatie dat het meer dan de helft van de Zuid-Hollandse gemeenten niet lukt om een structureel sluitende begroting of meerjarenraming vast te stellen.

In de rapporten komt duidelijk naar voren dat een stapeling van factoren eraan bijdraagt dat gemeenten steeds minder financiële en beleidsvrije ruimte hebben. Financieel wordt dat niet alleen veroorzaakt door de evidente tekorten in de Jeugdzorg en WMO, maar heeft dit ook te maken gehad met een lange nasleep van de economische crisis in 2008. Daarnaast vragen nieuwe interbestuurlijke opgaven rondom klimaat en energie, circulaire economie en de invoering van de Omgevingswet om structurele bijdragen van gemeenten. Dit wordt nu veelal via incidentele middelen of via deals (waarbij cofinanciering benodigd is) bekostigd.

Gemeenten hebben steeds minder sturingsmogelijkheden en keuzevrijheid

Voor de beleidsvrije ruimte laten de resultaten zien dat een steeds groter deel van de gemeentelijke begroting opgaat aan medebewindstaken waar gemeenten minder beleidsvrijheid in hebben (van 44,4% in 2011 naar 61,5% in 2019). Binnen het sociaal domein blijkt bijvoorbeeld dat waar de tekorten het grootst zijn (bij de jeugdzorg), de sturingsmogelijkheden juist het kleinst zijn. En deze ruimte wordt niet alleen steeds verder beperkt door de financiële mogelijkheden, maar ook door kaders vanuit het Rijk, jurisprudentie en de toenemende regionalisering.

Meerdere reële risico's maken het toekomstbeeld nog minder rooskleurig

Volgens Berenschot zullen bij ongewijzigd beleid de zorgen voor gemeenten alleen maar verder toenemen. De (financiële) afspraken over grote transitieopgaven zijn nog niet duidelijk en beslissingen over structurele tegemoetkomingen voor het sociaal domein worden overgelaten aan een volgend kabinet. Daar komen in potentie nog de mogelijke gevolgen van covid-19 bij. Als de coronacrisis leidt tot een economische neergang, zal het aantal mensen dat een beroep doet op de inkomensvoorzieningen bij gemeenten hoogstwaarschijnlijk stijgen. Mocht het om dezelfde aantallen gaan als tijdens de financiële crisis in 2008 dan kan het tekort binnen het sociaal domein voor de gemeenten in Zuid-Holland oplopen tot € 500 miljoen op jaarbasis.

Het Rijk is aan zet om de problemen ook structureel op te lossen

De bevindingen uit het rapport ondersteunen onze inzet om de positie van gemeenten onder de aandacht te brengen bij het Rijk en Tweede Kamer. Gemeenten spelen een cruciale rol in het bijdragen aan de vitaliteit en leefbaarheid van gemeenschappen. Er is nu onvoldoende evenwicht tussen de opgaven waar gemeenten voor staan en de mogelijkheden om de taken en ambities waar te maken. Deze structurele disbalans zorgt ervoor dat de betekenis van gemeentelijke autonomie zich steeds meer beperkt tot het maken van keuzes waar nog op bezuinigd kan worden. Waar dit leidt tot verdere afkalving van voorzieningen of het niet kunnen bieden van oplossingen

voor maatschappelijke opgaven raakt dit het welzijn van onze inwoners en het vertrouwen in de overheid en lokale democratie. Deze problemen kunnen gemeenten en wij als provincie niet alleen oplossen. Hiervoor hebben wij het Rijk en de Tweede Kamer nodig, zoals ook blijkt uit het onderzoek van AEF naar de jeugdzorg.

Wij zullen ons blijven inzetten richting het Rijk en Tweede Kamer om tot meer evenwichtige bestuurlijke en financiële verhoudingen te komen. Wij hebben daarom ook een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verstuurd over de uitkomsten van dit onderzoek. Uiteraard zijn wij bereid om de uitkomsten van het rapport verder toe te lichten.

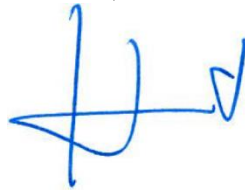
Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

drs. H.M.M. Koek

voorzitter,

drs. J. Smit

Bijlagen:

1. Onderzoeksrapport Berenschot 'Roeien met te korte riemen'
2. Quickscan financiën gemeenten Zuid-Holland
3. Brief Gedeputeerde Staten aan het kabinet over de financiële situatie van gemeenten d.d. 25-06-2020
4. Brief Gedeputeerde Staten aan minister van Binnenlandse Zaken over onderzoek naar de financiële en beleidsvrije ruimte van gemeenten in Zuid-Holland d.d. 03-03-2021
5. Inventarisatie ontwikkeling financiële positie gemeenten Provincie Zuid-Holland

Afschrift aan:

- De Provinciale Staten van Zuid-Holland
- De leden van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal
- De Vereniging voor Zuid-Hollands Gemeenten
- Het Interprovinciaal Overleg
- De Zuid-Hollandse Vereniging van Waterschappen